

ÜLKE KÜLTÜR VE SANAT ALANINDA KURUMSALLAŞMA SORUNLARI

Kenan GÖKKAYA

İzmir Devlet Senfoni Orkestrası Tuba Sanatçısı

Özet: Giriş bölümünde özellikle, ülke kültür ve sanat alanında kurumsallaşmanın ilgili kurum ve kuruluşların faaliyetlerini keyfiyetten uzak ve yasal zeminde özgürce sürdürebilmeleri noktasında olmazsa olmaz atılması gereken bir adım olduğu, kurumsal kimlikte şekil ve düzenin kişisel düşüncelerle asla bozulmaması gerektiği, belirlenen prensiplere ve ilkelere mutlaka uyulması gerektiği, kurumların kendi verimlerini yönetmesi gereği ile her zaman bir önceki veriminin üzerine çıkması gerekliliği vurgulanmaktadır.

Gelişme bölümünde, kültürün ve sanatın önemi ile bu alanda yakalanacak üstün seviyelerin diğer bütün alanların toplam kalitesini etkileyerek yükselttiğini, bu alanda yeni bir TÜRK RÖNESANSI hareketine ihtiyaç duyulduğunu, ayrıca müzik alanında Türk Müziğini ve sanatçısını özgün ve nitelikli eserlerle ortaya çıkartacak, yurtiçinde ve dışında tanıtacak meslek birliklerini, federasyonları ve konfederasyonları ve ihtiyaç duyulacak diğer oluşumları ve biçimlendirmek ve gerçekleştirmek üzere bir TÜRK KÜLTÜR VE SANAT KONSEYİ oluşturulabileceği hususu ile kültür ve sanat alanındaki eğitim sorunları, yenedünya düzeni, politikasızlık sorunu, teşvik ve ödüllendirme yetersizliği, kaynak sorunu, kitlelere ulaşma sorunu, araştırma ve yayın eksikliği ve merkezi teşkilatlanma gibi bu alandaki önemli sorunları ve çözüm önerileri sunulurken, özellikle de TÜRK MÜZİK KANUNU'na ihtiyaç duyulduğu hususuna vurgu yapılmıştır.

Sonuç bölümünde ise, kültür ve sanat kurumlarının yönetim, denetim ve verimsizlik sorunlarının kaynağını, yanlış örgütlenme, eşgüdüm noksanlığı, denetimsizlik, yarışma ve rekabet ortamının

bulunmayışı ve bilimsel eleştiri eksikliğinden kaynaklandığını, müzik kurumlarının yapılanmasında ise özerklik, katılımcılık ve yerinden yönetim esas ilkeleri oluştururken, ülkemizde bir TÜRK MÜZİK KONSEYİ ne ihtiyaç duyulduğu ve nihayetinde Büyük Önder Mustafa Kemal

Atatürk'ün müzik inkılaplarının temel ilkelerinin dün olduğu gibi bugün de rehberimiz olması gerektiği hususu önemle belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Müzik, Kurumsallaşma, Müzik Politikaları

Abstract: In the introduction part, it is stated that institutionalization in the field of culture and arts of the country is an indispensable step to be taken in order for the relevant institutions and organizations to continue their activities freely on a legal basis, away from arbitrariness, that the shape and order in the corporate identity should never be distorted by personal thoughts, and that the determined principles and principles must be strictly adhered to. It is emphasized that institutions should manage their own efficiency and always exceed their previous efficiency.

In the development section, it is stated that the importance of culture and art and the superior levels to be achieved in this field will affect and raise the total quality of all other fields, that a new TURKISH RENAISSANCE movement is needed in this field, and also that there is a profession in the field of music that will reveal Turkish Music and its artists with original and qualified works and promote them at home and abroad. The issue that a TURKISH CULTURE AND ART COUNCIL can be established to shape and realize unions, federations and confederations and other formations that may be needed, as well as education problems in the field of culture and arts, the new world order, the problem of lack of policy, inadequacy of incentives and rewards, resource problems, the problem of reaching the masses, While important problems and solution suggestions in this field, such as lack of research and publications and central organization, are presented, especially the need for a TURKISH MUSIC LAW is emphasized.

In the conclusion section, it is stated that the sources of management, control and inefficiency problems of cultural and artistic institutions arise from incorrect organization, lack

of coordination, lack of supervision, lack of competition and competition environment and lack of scientific criticism. While autonomy, participation and decentralization are the main principles in the structuring of music institutions, in our country It has been emphasized that a TURKISH MUSIC COUNCIL is needed and that, ultimately, the basic principles of the Great Leader Mustafa Kemal Atatürk's musical reforms should be our guide today, as they were yesterday.

Key Words: Music, Institutionalization, Music Policies

ÜLKE KÜLTÜR VE SANAT HAYATINDA KURUMSALLAŞMA İLE İLGİLİ GENEL SORUNLAR

"Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir"

Mustafa Kemal ATATÜRK

"Bilim ve sanat takdir edilmediği yerden göç eder"

İbn-i Sina

Kurumsallaşma, bir kuruluşun faaliyetlerini kişilere bağlı kalmadan sürdürmesidir.

Kurumların özellikleri ise,

1. Yasaya uygun çalışanlar.
2. Gönüllü ve maaş karşılığı çalışanlar.
3. Belirli bir hizmeti verirler.
4. Denetlenebilir olmalarıdır.

"Hukukta şekil, keyfiliğin yeminli düşmanı ve özgürlüğün ikiz kardeşidir" sözü ile kurumsallaşmayı yasal zeminde ve evrensel hukuk tarihinde en güzel ifade eden kişi ünlü Alman hukukçu Rudof Von Jhering'dir.

Bugün evrensel kültürde kurumsallaşma SPOR kelimesi ile de özetlenebilmektedir.

S sistem: Şekil ve düzeni.

P prensip: İlkeler ve uyulması gereken kuralları.

Organizasyon: Ortak bir çalışma üzerinde kendi verimini yönetebilen toplumsal düzeni.

Rekor: Herhangi bir işte elde edilmiş olan sonucu aşan, bir öncekinin üstüne çıkan yeni sonucu ifade etmektedir.

KÜLTÜRÜN ÖNEM SORUNU

Bizdeki önem sıralamasında her ne kadar çok önlerde yer almasa da tüm dünyada kültür, üzerinde en çok durulan, tartışılıp, konuşulan, yazılıp, çizilen konulardan biridir. Taşıdığı önem itibariyle kültür, bu ilgiyi fazlasıyla hak eden, üzerinde ne kadar çok konuşulsa, tartışılrsa, yine de yeterli sayılmaması gereken çok önemli konulardandır. Kültür kavramının, değişik kaynaklarda iki yüze yakın tanımı vardır. Her biri, kültürün bir yönünü öne çıkaran bu tanımlardan yola çıkarak kültürü kısaca, bir milletin maddi ve manevi kazanımlarının tümü olarak anlayabiliriz.

Yine bu tanımlarda vurgulandığı üzere kültür:

-Bireyleri ve toplumları özgün ve özgür kılar.

-Onlara kimlik ve kişilik kazandırır.

-Doğuştan getirilmez; emek, çaba ve eğitimle sonradan edinilir.

-Zaman içerisinde değişip gelişerek, kuşaktan kuşağa aktarılır.

-İnsanın, içinde yaşadığı toplumun bir ögesi olarak, edindiği bütün eğilim ve alışkanlıkları, tüm bilgileri, inançları, töreleri, adet, gelenek ve görenekleri, sanatı, ahlakı, yasaları da içine alır.

Kültür, milleti oluşturan en önemli unsurlardan biridir. Her milletin, hatta her insan topluluğunun başkalarından farklı, kendine özgü bir kültür yapısı vardır. Her kültür, tipik bir bireysel kişilik, özel bir psikolojik yapı, özel fikirler, özel bir davranış ve özel bir düşünce biçimi geliştirir. Milletler ve toplumlar, asırların birikimiyle kazandıkları kültürel kimlik ve kişilikleriyle tanınırlar ve birbirlerinden ayrılırlar. Örneğin, bir Alman kültürünü, bir İngiliz kültürünü, bir

Fransız kültürünü tanımadan, bu ülkeleri ve bu ülkelerin insanlarını tanımak ve tanımlamak, onlara Alman, İngiliz, Fransız diyebilmek mümkün değildir.

"Bir kentin tarihini şairler ve müzisyenler yaratır; tarihçiler ise sadece onları kaleme alırlar" Ünlü Bodrumlu tarihçi Heredot

KÜLTÜR VE SANATIN ÖNEMİ

Bireyleri ve toplumları, diğer canlılardan ve bu arada diğer insanlardan ayıran, üstün ve farklı kılan en önemli ölçüt, kültürel ve sanatsal gelişmişlik düzeyleridir. İnsanlar ve toplumlar kültürel ve sanatsal gelişmişlik düzeyleri ve bu alandaki başarıları ölçüsünde, özgün ve özgür olurlar, kimlik ve kişilik kazanırlar, hemcinslerine karşı üstünlük sağlarlar, başkalarının da saygınlığını ve hayranlığını hak ederler.

Eğitim ve kültür insana, güzel bakıp güzel görmeyi, güzel duymayı, güzel düşünmeyi, güzel yaşamayı, güzeli çirkinden ayırmayı, kendi kabiliyet ve becerilerini de geliştirerek, mevcut güzelliklere yeni güzellikler katmayı öğretir. Mevlana'nın da dediği gibi, bilgi ve kültürden yoksun insanların gönülleri taş gibi katı olduğu için, bunların gönüllerinde sevgi, dostluk, kardeşlik, birlik, beraberlik gibi güzel duygular yeşeremez.

Eğitilmiş ve kültürlü insanlar, her türlü olaydan ders çıkarmayı, ne kadar büyük olursa olsun sorunların üstesinden gelebilmeyi, çatışma ve huzursuzluk nedeni olabilecek gelişmeleri zamanında teşhis ve tespit edip, bunları hiç kimseyi ve hiçbir şeyi kırıp dökmeden, en güzel yolla ortadan kaldıracabilmeyi becerebilirler.

En basitinden, Yunus Emre'nin de şiirlerinde dile getirdiği gibi sesi ve sözü kullanma becerisi bile kişilerin eğitim ve kültür seviyelerine göre çok büyük farklılıklar gösterir.

Kültürde, sanatta, bilimde gelişme olmadan hiçbir toplum ve millet gelişip, kalkınamaz, yükslemez. Bu yüzden kültür ve sanat konusunda çalışmak, çaba ve gayret sarf etmek, yarınları inşa etmek demektir. Bir millet ancak sağlam bir kültür temeli üzerinde gelişip yükselebilir. Bu gerçeğin çok iyi farkında ve bilincinden olan ATATÜRK, Türk milletinin tarihi bir vasfı da güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. Bunun içindir ki, milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, fitri zekâsını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini, milli birlik duygusunu mütemadiyen ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besleyerek inkişaf ettirmek milli ülkümüzdür, gibi veciz sözleriyle toplumun bütün fertlerinde ve katmanlarında da bu bilinci uyandırmaya çalışmıştır.

Milletler, kendi öz benliklerinin dışarıya yansımaları sayılan, nitelikli, özgün, üstün ve değerli sanat eserleri meydana getirmeden, özgün bir kültürel yapı ve doku oluşturmaktan gerçek anlamda ne millet olabilirler

ne de insanlığın ortak medeniyetine katkıda bulunabilirler. Güzel sanatlar alanında ortaya konan eserler ve üstün başarılar hem insanlığın kültürel mirasına katkı hem de milli kimlik ve kişiliğin parçası niteliğini taşırlar. Eğitim, kültür ve sanat seviyesi, estetik duygusu, beğeni düzeyi düşük bir toplumda ne sanayi olur ne ticaret ne huzur ne de güven.

YENİ DÜNYA DÜZENİ

Güzel sanatların en üst düzeyde önem ve saygınlık kazandığı içinde yaşadığımız zaman dilimi, belli bir bilimsel ve tarihsel yaklaşımla “sanat çağı” olarak da adlandırılmaktadır.

Yeni yüzyılımızın öne çıkardığı köklü değişimlerden biri de sanatta ve sanatsal etkinliklerde olmuştur. Fütürist, filozof, değişim otoritesi John Naisbitt, 1990 yılında yayınlanan “Megatrends 2000” adlı kitabında, geleceği belirleyecek en önemli 10 yönelim ve değişim arasında ‘Sanatta Yeniden Doğuş’u da saymıştır. Yazar, bu değişimi “Bin yıl dönemecine yaklaştığımız 1990’lı yıllarda sanat, sporun yerini alarak toplumun başlıca boş zamanlarını değerlendirme etkinliği oluyor.” sözleriyle ifade ettikten sonra: “Sanatseverler çoğunlukla eğitilmiş insanlar arasından çıkıyor. Günümüz, tüketicisi de artık sanatın değerini takdir edebilecek ve bedelini ödeyebilecek düzeyde” şeklinde özetlemektedir

Günümüzde kültür ve sanatla, sanayi ve teknoloji arasındaki ilişkiler de çok iç içe girmiş, sıkı ve yoğun bir hale gelmiş, endüstriyel çağın yeni buluş ve seri üretimleri “TEKNOART” kavramını öne çıkarmıştır. Bilimsel ve teknolojik çalışmaların da ön hazırlık aşamasını “TASARIM VE UYGULAMA” aşaması oluşturur. Ürünlerde fonksiyonellik kadar “BİLİMSEL ESTETİK” in de önemli olduğu günümüz dünyasında, güzel sanatlar eğitimi veren üniversiteler ile sanayi kurumları arasındaki sıkı iş birliği her zamankinden daha önemli ve zorunlu hale gelmiştir.

Kültür ve sanat alanında yakalanacak daha üstün seviyeler, diğer tüm alanların toplam kalitesini de etkileyecek ve yükseltecektir. Kültür ve sanat alanındaki zaafılar ise, başka hiçbir alandaki üstünlükle giderilemez.

TÜRK RÖNESANSI

Kültür ve sanat alanındaki başarı ve üstünlükler, diğer alanlardaki başarı ve üstünlüklerin başlatıcısı ve ön koşuludur. Bu alanda başarı sağlanmadan, başka alanlarda kalıcı ve üstün başarılar elde edilebilmesi

mümkün değildir. “Nitekim batıda dünün geri toplumundan, bugünün ileri sanayi ve bilgi toplumuna geçiş, kültür ve sanat alanında yeniden doğuşu ifade eden Rönesans hareketiyle mümkün olabilmektedir.

İçinde bulunduğumuz zaman diliminde Türk Milletini ayağa kaldıracak, onu iyi, güzel, doğru, yararlı ve büyük hedeflere yöneltecek, ona güç, kuvvet, dinamizm, ruh ve mana kazandıracak ciddi bir kalkınma, gelişme, yeniden diriliş ve şahlanış hareketine, kısaca bir ‘Türk Rönesans’ı’ hareketinin daha fazla geciktirilmeden acilen başlatılmasına ihtiyaç vardır. Bir hayal ve ütopya olarak görülmemesi gereken bu hareket, bir taklit ve özentî niteliğinde değil, Türk Milletinin özünden doğan, özgün ve ileri bir karakter taşımalıdır. Kültür ve sanat alanındaki evrensel yarışta geride kalmama yolundaki çaba ve gayretlerimiz, bizi bir dejenerasyon bataklığının ortasına da götürmemelidir.

Sınırlarımızın çok ötelere taşmış bulunan kültür ve sanatımız, bizim için en önemli, en değerli ve üzerine titrememiz gereken milli hazinelerimizdir. Her alanda olduğu gibi, Türk kültür ve sanatında da geçmişten alınacak güçle, geleceğin gelişimci ve ileri profilini şekillendirmek temel politika olmalıdır.

POLİTİKASIZLIK SORUNU

Kültür ve sanatımıza, dolayısıyla geleceğimize bu aşamada yapılabilecek en büyük hizmetlerin başında, toplumun geniş kesimlerinin mutabakatıyla belirlenecek, sağlıklı, verimli, işlerliği olan, beklenen amaca en iyi hizmet edebilecek kültür ve sanat politikalarının bir an önce belirlenerek uygulamaya konması gelmektedir.

Kültür ve sanatın gelişmesi ve desteklenmesi, kültür ve sanat kurumlarının yeniden yapılandırılması, kültürel ve sanatsal sorunların belirlenip, çözüm yollarının ortaya konması için, ülkemizin acilen ihtiyaç duyduğu kısa, orta ve uzun vadeli kültür ve sanat politikaları, demokratik yöntemlerle, ilgili kesimlerin, kurum ve kuruluşların, konunun uzmanlarının en geniş katılımıyla ve yasal bir çerçeveye oturtularak oluşturulacak, belli aralıklarla toplanacak şuralarda saptanmalı, şura kararları kamu ve diğer kurum ve kuruluşlar için yönlendirici ve hatta bağlayıcı olmalıdır. Kültür ve Sanat Şurası gibi geniş kapsamlı şuraların yanında Müzik Şurası, Sahne Sanatları Şurası, Plastik Sanatlar Şurası, Geleneksel Türk Sanatları Şurası gibi kültür ve sanatımızın alt dalları için de şuralar düzenlenmelidir.

KÜLTÜR KURUMLARININ KURUMSALLAŞMAMA SORUNU

Türk Kültür ve Sanat Konseyi oluşturulmalıdır

Uygun ve yeterli kurumsal yapılar oluşturulmadan kültür ve sanat hayatımızla ilgili sorunlara kalıcı çözümler üretilebilmesi mümkün olamamaktadır. Başta müzik, sahne sanatları, plastik sanatlar, geleneksel sanatlar, edebiyat olmak üzere güzel sanatların her dalında ve alanında sorunların tespit ve teşhisinden çözümüne, uygulamadaki aksaklıkların giderilmesinden, çağı yakalayıp aşmamızı sağlayacak ileri hedefler belirlenmesi ve bunlara bir an önce ulaşılması yollarının bulunması ve gerekli tedbirlerinin zamanında alınmasına kadar her konuda etkin ve aktif rol alacak kurumsal yapılar, organizasyonlar, uzman kuruluşlar, sivil toplum örgütleri ve meslek kuruluşları ve birlikleri oluşturulmalıdır. Bunların neler olabileceği ve nasıl oluşturulacakları, dünyadaki benzer örneklerden de yararlanılarak, her güzel sanatlar dalıyla ilgili olarak geniş katılımlı toplantılar, çalıştaylar, şuralar vb. ile belirlenebilir.

Zaman, ülkemizin kültür ve sanat zenginliklerine ait bilgi, belge ve kayıtların toplanması, kültürel ve sanatsal birikiminin bilimsel ve sistematik bir tarzda ortaya konması zamanıdır.

Türk kültür ve sanatı ile ilgili araştırmalara önem verilmeli, bu amaçla ‘Türk Kültür ve Sanatı Araştırma ve Uygulama Merkezleri’ açılmalıdır.

Kültür ve sanatın sağlıklı bir şekilde gelişiminde, nitelikli ve üstün sanatçıların ve sanat eserlerinin çoğalıp yaygınlaşmasında da kurumsallaşmanın önemi çok büyüktür. İstenen sonuca sadece resmi kurum ve kuruluşlarla, bürokratik sistemle ulaşılabilmesi ve devasa sorunlara çözümler bulunabilmesi şimdiye kadar mümkün olamadığı gibi, bundan sonra da pek mümkün görünmemektedir. Bu yüzden hem genel nitelikte hem de belli ihtisas dallarına yönelik olarak, daha sivil, daha uzman, kültür ve sanat ağırlıklı kurumsal yapılar oluşturulması, meslek gruplarına, kültür ve sanat dallarına göre konseyler, kurullar, kurumlar, meslek birlikleri, federasyonlar, konfederasyonlar, vakıflar vb. kurum ve kuruluşlar oluşturulması, bunların oluşumuna katkı ve destek sağlanması yerinde olacaktır. Örneğin, Türk sanatını ve sanatçısını özgün ve nitelikli eserlerle ortaya çıkaracak, yurtiçinde ve dışında tanıtacak meslek birliklerini, federasyonları ve konfederasyonları ve ihtiyaç duyulacak diğer oluşumları

da biçimlendirmek ve gerçekleştirmek üzere bir ‘Türk Kültür ve Sanat Konseyi’ oluşturulabilir.

Batıdaki, doğuya ait bütün bilgi belge ve dokümanları toplayıp sistemli bilgi haline dönüştüren ve bunu batının doğu üzerindeki hâkimiyeti için kullanan oryantalizm gerçeği gözlerimizin önündedir. Neredeyse bin yıldan beri, yüz binlerce oryantalist bilim adamı ellerindeki sınırsız imkân ve kaynaklarla başta biz olmak üzere bütün doğuyu didik didik inceliyorlar. Aldıkları yol ve ulaştıkları sonuçlar ortadadır. Avrupa, ikinci Dünya Savaşı arifesinde, dünya yüzeyinin %85’ini kendi sömürge alanı haline getirmişti. Eğer oryantalizmin desteği olmasaydı buraları sömürgeleştirmek ve egemenlik altında tutmak bu kadar kolay ve mümkün olamazdı. Bizim de kendi kültür ve sanatımız üzerine, başta Avrupa ve Asya olmak üzere tüm dünyada etüt, inceleme, araştırmalarda bulunmamız, toplanan bilgi ve dokümanları sistemli bilgi haline dönüştürmemiz, kültür ve sanatımızı değişik etkinliklerle yayıp ve tanıtmamız, hakkımızdaki yalan yanlış, maksatlı isnat ve iftiralara karşı mücadele başlatmamız, başkalarının bizi istediği gibi ve yanlış tanıtmasının önüne geçme çabası içine girmemiz gerekmektedir. Bunun için batıdaki oryantalizm merkezlerindeki örneklerinden de esinlenilerek gerekli organizasyonlar, vakıflar, enstitüler, kurum ve kuruluşlar bir an önce oluşturulmalıdır.

EĞİTİM SORUNU

Kültür ve sanatla eğitim arasında çok güçlü bir ilişki ve bağ vardır. İnsanoğlu dünyaya neredeyse hiç bir şey bilmeden gelir. İyi kötü, güzel çirkin bütün alışkanlıklarını, bilgilerini, becerilerini, sahip olduğu değerler sistemini hep sonradan öğrenir. Üstün sanat eserleri yapabilmeyi, sanatsal ve estetik olanla olmayanı, güzeli, çirkini, yararlıyı, zararlıyı ayırabilmesi de ancak eğitimle olur.

Günümüzde yapılan bilimsel araştırma ve incelemeler de, insanımızın özellikle çocuklarımızın ve gençlerimizin, kabiliyet ve üstün yetenek konusunda batılılardan hiç de aşağı olmadıklarını, aksine onlardan kat kat üstün niteliklere sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Örneğin, 25 yaşında dünyanın en genç profesörü olan, Einstein zekâ Testinden 200 puan üzerinden 199.37 puan alarak, Moskova Beyin Araştırmaları Enstitüsü tarafından dünyanın en zeki insanı ilan edilen, Prof. Dr. Nadia Camukova çeşitli basın yayın organlarında yayınlanan röportajlarında:

‘Türkiye’deki üstün zekâlı, üstün yetenekli ve üstün potansiyelli insan özelliğinin dünyanın hiçbir yerinde olmadığını, genel kabul gören istatistiki verilere göre bir toplumda ancak 1 milyonda 1 dahi çıkabildiğini, halbuki Türkiye’de dahi seviyesinde üstün potansiyelli insan sayısının bunun en az 70 katı, yani 70’in üzerinde olduğunu, fakat bu potansiyelin değerlendirilmediğini, aksine bilinçli veya bilinçsiz olarak yok edildiğini, köreltildiğini, çürütüldüğünü, Türkiye’de televizyon kültürünün insanları tembelleğe sürüklediğini, üstün zekalı çocukların normal zekalılarla aynı ortamda kaynaştırılarak normalleştirildiklerini, oysa üstün zekalı ve üstün yetenekli çocukların en iyi ve en verimli bir şekilde yetiştirilmesinin bir devlet politikası haline getirilmesi gerektiğini, bunun için de işe çocuğun doğduğu günden itibaren başlanması gerektiğini, Rusya’da bile çocuğun doğumundan 1 yaşına gelinceye kadar, uzman bir doktorun her 15 günde bir eve gelerek, sağlık kontrolü ile birlikte çocuğun beyin kontrolünü ve gelişmesini inceleme altına aldığını, evin sıcaklık derecesinden içindeki moral düzeyine kadar bütün verileri özel bir deftere kaydettiğini, Türkiye’de yeni doğanlar bir yana 7-8 yaşına gelmiş üstün yetenekli ve dahi çocukların tespiti, kurtarılması ve yetiştirilmesi için bile bir şey yapılmadığını’ ifade etmektedir.

Ülkemizde de ‘Güzel Sanatlarda Fevkalade istidat Gösteren Çocukların Devlet Tarafından Yetiştirilmesi Hakkında Kanun ve Yönetmelik’ler çıkarılmasına, İdil Biret ve Suna Kan gibi sanatçılarımızın bu Kanun ve Yönetmelik’ten yararlandırılarak yetiştirilmiş olmalarına rağmen, gereken alt yapı oluşturulmadığı için bu Kanun ve Yönetmelik çok uzun yıllardan beri uygulanamamaktadır. Dünyadaki örneklerinden de yararlanılarak, özellikle kültür ve sanat alanında olağanüstü yetenekli çocuklarımızın ve gençlerimizin en iyi şekilde yetiştirilebilmeleri için gereken tedbirler alınmalıdır.

Genelde bütün sanatçıların, özelde de müzik ve sahne sanatları alanında eğitilip yetiştirilecek elemanların nasıl bir eğitim almaları gerektiği konusunda bakanlığımızla eğitim kurumları arasında da hiçbir işbirliği ve eşgüdüm mevcut değildir. Bir zamanlar genel müdürlüğümüzce kurulup geliştirilen dört adet Devlet Konservatuvarı dört ayrı üniversiteye bağlanarak, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi de Mimar Sinan Üniversitesi’ne dönüştürülerek genel müdürlüğümüzden ayrılmışlar, bunlarla bakanlığımızın ve genel müdürlüğümüzün neredeyse hiçbir bağı kalmamıştır. Halbuki güzel sanatlar alanında en önemli resmi kuruluş

genel müdürlüğümüz olduğu gibi, sonuçta buralardan mezun olacaklara iş verecek en önemli kurum da bakanlığımızdır. Dolayısıyla bakanlığımızın ilgili birimleriyle (Örneğin Güzel Sanatlar, Devlet Tiyatroları, Devlet Opera ve Balesi vb gibi) eğitim veren kuruluşlar ve diğer ilgili kültür ve sanat çevreleri arasında, sistematik bir yaklaşımla, nasıl bir eğitim modeli geliştirilebileceği, nasıl bir işbirliği ve karşılıklı dayanışma, yardımlaşma sağlanabileceği gibi konularda, birlikte değerlendirmeler yapılmalı, tüm sorunlar belirlenerek çözüm yolları aranmalıdır. Müzik ve sahne sanatları alanında eğitim veren kurumlarla bakanlığımız arasında, başta eğitim olmak üzere mümkün olan her alanda sağlıklı bir işbirliği ve eşgüdüm sağlanmalıdır.

Bilgi çağında sanat eğitiminin ne kadar önemli olduğu dikkate alınarak, bu eğitimi veren kurum ve kuruluşlar en yüksek düzeyde desteklenmelidir.

Sanat eğitimi, bir duyarlıklar eğitimidir ve küçük yaşlardan itibaren her çocuğa verilmelidir. Duyarlılıkları eğitilen çocuk, dünyaya da bu duyarlılıklardan bakar ve onu insan yakışır oluşumlarla gerçeklere taşır. Milli kültürümüzün ve kimliğimizin vazgeçilmez temel unsurlarından olan güzel sanatlar eğitimi, okul öncesi, okul sırası ve okul sonrası her aşamada verilmelidir. Öğretim yöntem ve teknikleri ile teknoloji kültüründeki hızlı gelişmeler ve öğretim personeli istihdamı sorunları dikkate alınarak sanat eğitimi dersi programının güncelleştirilerek genel ders programına dayalı olarak yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

TÜRK SANATÇISI VARSA TÜRK SANATI VARDIR

Türk sanatçısı varsa, Türk sanatı vardır. Türk sanatını ne kadar korumamız gerekiyorsa, Türk sanatçısına da o oranda hatta daha da fazla önem vermemiz, onun yaratıcılığının önündeki engelleri kaldırmamız, onu her bakımdan koruyup desteklememiz gerekmektedir. Türk kimliği, en iyi Türk sanatçısının eserlerinde ifadesini bulur ve yansır. Bu yüzden Türk sanatına ve sanatçısına sahip çıkmak, bunlara gereken önemi vermek; Türk Milletini, diğer milletler arasında layık olduğu yere çıkarabilmenin en temel şartlarından biridir.

Çağdaş Türk kültürünün temsilcileri olan sanatçılar, Türk Milletinin değişen dünyada alması gereken ileri ve gelişmiş yeri bilerek kendilerini ona göre hazırlamak, geçmişi büyüteç altına alarak, geleceğe yönelik rotalarını çizmek durumundadırlar. Türk sanatçısının evrensel değerlere ulaşabilme

yolunda şimdiye kadar kat ettiği uzun ve yorucu yolculuk, kültür ve sanat hazinemize binlerce eser kazandırmış, bundan sonra da kazandırmaya devam edecektir.

Halkın da çeşitli yol ve yöntemlerle, kültür ve sanat alanındaki etkinliklerle duyarlılıkları eğitilerek beğeni düzeyi yükseltilmeli, estetik duyguları geliştirilmelidir.

TEŞVİK VE ÖDÜLLENDİRMENİN YETERSİZLİĞİ

Tarih boyunca, kültür ve sanat alanındaki ilerleme ve gelişmeler, hep bu alanda faaliyet gösterenlerin, bu yöndeki etkinlik ve faaliyetlerin teşviki ve desteklenmesi oranında olmuştur. Kendi tarihimizde kültür ve sanatın zirveye ulaştığı dönemlerde, hükümdarların, sadrazamların, vezirlerin, beylerin, paşaların ve diğer üst düzey yöneticilerin sanatçılara verdikleri ödüllerin, ihsanların, caizelerin yanı sıra, loncalar, vakıflar gibi zamanın sivil toplum örgütlerinin, ayrıca hali vakti yerinde olan zenginlerin da sanata ve sanatçıya, bilime ve kültüre önemli maddi ve manevi katkılarda ve desteklerde bulunduklarını biliyoruz. Eğer Kanuni olmasaydı, ne Mimar Sinan olabilirdi, ne Baki, ne Fuzuli, ne de zamanın diğer büyük sanatçıları.

Avrupa'daki Rönesans hareketlerinin arkasında da başta İtalya olmak üzere Avrupa'daki kralların, düklerin, prenslerin ve özellikle zengin ve tanınmış ailelerin sanata, kültüre ve bilime olağanüstü maddi ve manevi destekleri vardır. Bu da gösteriyor ki, kültür ve sanat ancak teşvik ve destekle var olabilir ve gelişebilir.

Tarafsızlık, uzmanlık ve süreklilik ilkeleri göz önünde bulundurularak ulusal ve uluslararası düzeylerde hem tek tek sanatçılara, hem de sanat kurumlarına yönelik etkili bir teşvik, yarışma ve ödüllendirme sistemi kurulmalıdır. Kültür ve sanat alanındaki ödüller sayıca artırılarak çeşitlendirilmeli, konan ödüller yükseltilerek özendirici hale getirilmelidir. Bunun için Maliye Bakanlığı ile gerekli temaslar sağlanarak çözüm yolları aranmalı, başka kaynaklar da bulunmalıdır. Bütçeden sağlanan kaynakların bundan sonra da yetersiz kalacağı anlaşıldığından, yeni bir teşvik ve ödül sistemi geliştirilerek, ilgili bütün kamu ve kamu dışı kurum ve kuruluşlarca da desteklenebilmesi sağlanmalıdır.

KAYNAK SORUNLARI

Bugünün dünyasında kültür ve sanat alanında, ülkeler ve sanatçılar arasında yaşanan evrensel ve çok büyük yarışta geri kalmamak için yalnızca

devletin ayırabildiği kaynaklar yeterli olamamaktadır. Zaten hiç bir zaman da olmamıştır. Aslında konu, yalnızca devlete ve devletin herhangi bir kurum veya kuruluşuna bırakılamayacak kadar önemlidir. Sadece resmi kurumların ve devletin verdiği desteğin, ayırdığı kaynakların kültür ve sanat alanındaki evrensel yarışta başarılı olmaya yetmemesi bir tarafa, toplumun olabildiğince geniş kesimlerine dayanmayan bir kültür ve sanat hareketi, etkili, başarılı ve yararlı da olamaz. Bu alanda herkese ayrı ayrı görevler düştüğü gibi, bütün bu gayret ve çabaları birleştirmek, mümkün olan en üst düzeyde işbirliği ve eşgüdüm sağlamak da önemli bir gerekliliktir.

Kültürel ve sanatsal ürünlerin hazırlanması ve sunumu, bu iş için önemli bütçelerin ve maddi imkânların tahsis edilmesini gerekli kılmaktadır. Eskiden bazı sanat kurumlarına maddi destek sağlamak amacıyla bir takım dernekler ve vakıflar mevcuttu. Bazı nedenlerden dolayı bunların da kapatılması veya sanat kurumlarıyla ilişkilerinin kesilmesiyle sanat kurumlarımız maddi açıdan daha büyük zorlukların içine sürüklenmiştir. Pek çok sanat kurumumuz bütçe imkânsızlıkları nedeniyle davet edildikleri yurt içi ve yurt dışı turnelere katılamamakta, pek çok kültürel ve sanatsal etkinlikleri gerçekleştirilememektedir.

Cumhuriyetin ilk kurulduğu, uzun savaşlardan yorgun, bitkin, büyük kayıplarla yıkımlarla çıkıldığı yıllarda bile, bütün imkânsızlıklara ve kaynak yetersizliğine rağmen, kültüre ve sanata yine de önemli kaynak aktarılabılmıştır. Sümerbank, Etibank, Türkiye Kömür İşletmeleri gibi ülkenin sanayi bakımından kalkınması için kurulan kamu iktisadi işletmelerine bile, Atatürk'ün direktifleriyle bütçelerinin belli bir oranında kültüre ve sanata destek olma zorunluluğu getirilmiştir. Bu kurum ve kuruluşların demirbaşları arasında, o zamanlar oldukça yüksek bedellerle satın alınmış dönemin ünlü sanatçılarının kataloglarda bile yer almayan çok sayıda eserlerine rastlamaktayız.

Kültür ve sanat alanında ciddi bir pazarlama sorunumuzun bulunduğunu da kabul etmemiz gerekmektedir. Devlete bağlı sanat kurumlarının etkinliklerine olan ilgi, rağbet ve bunların seyirci sayıları ile özel kurum ve kuruluşların benzer etkinlikleri arasındaki fark ortadadır. Sanat kurumlarımızın da bir işletme gibi işletilebilmesi, kaynak yaratmaya, sanat aktivitelerinde planlama, programlama, bütçeleme teknik ve yöntemlerine önem verilmesi gerekmektedir. Seyircisiz ve halksız bir sanat olamayacağı gerçeği gözden uzak tutulmamalı, sanatçımızın yaratıcı zekâsının ürünleri

olan kültür ve sanat ürünlerimizle halkın ve seyircinin beğenisinin birleştirilmesi çareleri aranmalıdır. Halkın ve seyircinin beğeni düzeyi, estetik zevki yükseltilmelidir.

Sanat kurumlarının uluslararası rekabette daha aktif bir şekilde yer alabilmeleri için Tanıtma Fonu kaynaklarından daha fazla yararlanabilmeleri çareleri aranmalıdır. Bu amaçla, Kültür ve Turizm ile Dışişleri Bakanlıklarıyla, Tanıtma Fonu tarafından ortak ve işlevsel bir birim oluşturulması, kültürel ve sanatsal etkinlikler için uygun finansman modelleri geliştirilmesi yerinde olacaktır. Kültür ve sanata daha fazla kaynak temini için yollar aranmalı, vergi, resim ve harçlardan belli bir miktar kültürel ve sanatsal gelişim için ayrılmalı, bu iş için bütçe dışı fonlar, özel hesaplar oluşturulmalı, sponsorluk müessesine işlerlik kazandırarak özel sektörün de katkısının sağlanması yolları aranmalıdır.

MEKÂN SORUNU

Bütün dünyada kültür ve sanat etkinlikleri, faaliyetleri, her bakımdan o kültür ve sanat faaliyetine uygun, mimari ve estetik güzellikleri, teknik donanımı, akustiği vb. ile her bakımdan yeterli, her biri ayrı bir sanat eseri niteliği taşıyan binalarda mekânlarda gerçekleştirilmektedir. Bizdeki kültür ve sanat mekânları ise, nitelik. ve nicelik olarak maalesef dünyadaki örnekleriyle karşılaştırılabilecek nitelikte değildir.

Kültür ve sanatımızın en büyük sorunlarından biri de bu tür ürünlerimizin, eserlerimizin izleyicileriyle buluşturulabileceği nitelikli konser ve teşhir salonlarımızın, galerimizin yetersizliğidir. Çoğu orkestramızın, koro ve topluluğumuzun kendi konser ve prova salonları yoktur. Birçok sanat kurumumuz, sanat icra, temsil ve teşhirine uygun olmayan kiralık binalarda hizmet vermeye çalışmaktadır. İnşasına başlanan sanat mekânlarından bazıları kaynak yetersizliğinden, bazıları da müteahhitlerle ortaya çıkan anlaşmazlıklar gibi nedenler yüzünden veya hiç nedensiz, konuya gereken önemin verilmemesinden başlı veya yarım kalmış durumdadır.

Opera, koro ve topluluklarımızın ya hiç konser salonları yoktur veya mevcut salonlar mimari özellik, teknik donanım açısından çok yetersizdirler. Hâlbuki yabancı ülkelerin çoğunda, kültür ve sanat mekânları, içinde etkinlik yapılmadığı zamanlarda bile sırf estetik özellikleri ve güzellikleriyle bile gezilip görülmeye değer niteliktedir. Kültür ve sanatımızla ilgili mekân sorunları, özellikle müzik ve sahne sanatları kuruluşlarımızın konser salonu ihtiyaçları kısa, orta ve uzun vadeli planlarla çözüme kavuşturulmalıdır.

KİTLELERE ULAŞABİLME SORUNU

Ülkemizde geniş halk kesimlerinin kültür ve sanata ilgisi ya hiç yoktur veya dünya ülkeleriyle karşılaştırıldığında yok denecek kadar azdır. Basın yayın organlarımız ve kitle iletişim araçlarımızda kültür ve sanatla ilgili programlar ve yayınlar, maalesef çok sınırlı, yetersiz, niteliksiz durumdadır. Devletin resmi yayın organı TRT'nin radyo ve televizyonlarında bile, Devlet bütçesinden ayrılan kaynaklarla binlerce sanatçı istihdam eden kültür ve sanat kurumlarımıza ve onların büyük masraflarla ortaya koyduğu ürünlere neredeyse hiç yer verilmemektedir. Genelde reyting kaygısıyla açıklanmaya çalışılan bu durumun kabul edilebilir yönü bulunmamaktadır.

İyi, güzel, nitelikli, sanatsal, estetik olan ancak eğitim ve öğretimle tanınıp bilinebilir, yoz sıradan, niteliksiz, pespaye olandan ayırt edilebilir. Bu bilgi, ayırt etme, fark ve temyiz sahibi olma gibi özellikler kitlelere verilmeden, nitelikli sanat ürünleri, güzel ve olumlu örnekler onlara uygun yollarla tanıtılıp öğretilmeden, üstüne üstlük sıradan, yoz, sanatsal ve estetik açıdan hiçbir değeri olmayan, bozucu, yıkıcı, tahrip edici yapımlar da sanat eseri diye tanıtılarak bütün kabahatin halka ve izleyiciye yıkmasının insafı, haklı ve doğru bir yaklaşım olamaz.

Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü bünyesinde faaliyet gösteren 29 sanat kurumu dışında, Devlet Tiyatroları ve Devlet Opera ve Balesi, Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğü ile bakanlığımız kültür ve sanat hayatımızın en önemli kurumudur. Ancak büyük masraflar ve emeklerle ortaya konan ürünler gerektiği ölçüde geniş kitlelere ulaştırılamamaktadır. Müzik ve sahne sanatları açısından olaya bakıldığında, son derece yetersiz olan konser ve temsil salonlarımız, bilet fiyatlarının çok uygun, olmasına rağmen yine de doldurulamamakta, bazı yerlerde konserler ve temsiller neredeyse boş salonlara icra edilmektedir. Bu durum hem sanatçıların morallerini ve motivasyonlarını öldürmekte, hem de her bakımdan olumsuz ve sakıncalı bir durum arz etmektedir.

ARAŞTIRMA, YAYIN VE TANITIM EKSİKLİĞİ

Kültür ve sanat eserlerimizin, varlıklarımızın değerlerimizin kapsamlı, derli toplu envanterleri yapılabilmiş değildir. Bu alanda uygulama ve araştırmalarda başvuru kaynağı olarak kullanılabilecek, güvenilir, kapsamlı bilimsel yayınlarımız, ansiklopedilerimiz, prestij kitaplarımız dünyadaki örnekleriyle kıyaslandığında nitelik ve nicelik olarak çok yetersiz

kalmaktadır. Bakanlığımıza bağlı sanat kurumları hep icraya, uygulamaya yönelik kurumlardır. Bunların hem yapısal örgütlenmeleri bilimsel araştırma ve incelemeye elverişli değildir, hem de bu kurumlarımızda bilimsel çalışma, araştırma ve inceleme yapabilecek personel sayısı yok denecek kadar azdır.

Türk kültür ve sanatının bütün dallarında yetkin bilim adamları, araştırmacılar, uzmanlar, aydınlar ve katkısı olabilecek yeterli sayıda kişilerden oluşturulacak redaksiyon ve hazırlama grupları oluşturularak, başvuru ve kaynak eserleri, örneğin geniş kapsamlı ansiklopediler hazırlanmalıdır. Bu başvuru ve kaynak eserlerinin yanı sıra, dünyadaki örneklerinden de yararlanılarak, Türkçe ve yabancı dillerde tanıtım ve prestij yayınları, kitaplar, broşürler, interaktif CD'ler, DVD'ler, filmler, İnternet siteleri hazırlanmalıdır. Müzik alanında yetkin kişilerden bir Repertuar Kurulu oluşturularak, dünden bugüne bütün müzik eserlerimizin notalarını ve varsa icra kayıtlarını içine alacak kapsamlı bir repertuar havuzu meydana getirilmelidir.

Günümüz dünyasında, sanat etkinlikleri, en az diğer etkinlikler kadar önemlidir. Bugün insanların sanata erişimi, konser, sergiler ve değişik etkinlikler aracılığıyla hem daha kolaylaşmış, hem de daha ilginç hale gelmiştir.

MERKEZİ TEŞKİLATLANMA SORUNLAR

Güzel sanatları sevmenin ve onda yükselmenin Türk milletinin tarihi bir vasfı olduğunu, her türlü vasıta ve tedbirlerle bunu sürekli besleyerek geliştirmenin milli ülkümüz olduğunu ilan eden Ulu Önder Atatürk'ün direktifleriyle Cumhuriyetimizin 10. yılında, 1 Haziran 1933'te Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü'nün görev alanı, ilk zamanlar bütün güzel sanatları kapsamakta iken, Atatürk'ten sonra pek çok güzel sanat dalı parça parça genel müdürlüğümüz bünyesinden koparılmaya başlanmıştır. Bu süreç içerisinde 1949 yılında Devlet Tiyatroları ile Devlet Opera ve Balesi, 1989 yılında Sinema Dairesi Başkanlığı genel müdürlüğümüzden ayrılmış, 1992 yılında da Modern Dans Topluluğu, Devlet Opera ve Balesi bünyesinde kurulmuş, böylece sahne sanatları ve dramatik sanatların önemli bir bölümü genel müdürlüğümüzün dışında kalmıştır. Yine genel müdürlüğümüzce kurulup geliştirilen dört adet Devlet Konservatuarı

dört ayrı üniversiteye bağlanarak, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi de Mimar Sinan Üniversitesi'ne dönüştürülerek genel müdürlüğümüzden ayrılmışlardır. ·

Bu ayrılmalar ne yazık ki sağlıklı doğumlar ve olumlu yönde gelişmeler şeklinde gerçekleşmemiş, adeta bir vücudun organlarının kesilip koparılması şeklinde olmuştur. Ne yeni kurulan bu kurum ve kuruluşlar arasında, ne de eskiden ana organizma olan genel müdürlüğümüzle bunlar arasında doğru dürüst hiçbir iletişim, etkileşim ve bağ kalmamıştır. Halbuki Atatürk'ün milli ülkümüz olarak belirlediği güzel sanatların bütün dalları arasında sağlıklı, sürekli, canlı, verimli bir işbirliği, etkileşim ve iletişim olması, iyi bir eşgüdüm sağlanması gerekmektedir. Ne yazık ki bu eşgüdüm şimdiye kadar bir türlü sağlanamamıştır.

Genel müdürlüğün görev alanının daraltılması sadece belli güzel sanat dallarının ayrılmasıyla sınırlı kalmamış, birleşip ayrılmalarda yapılan yeniden düzenlemeler ve bakanlık teşkilat yasalarındaki değişikliklerle de genel müdürlüğün görev alanı sürekli daraltılmıştır. Örneğin, eski düzenlemede 'Güzel sanatlarımızın yurtiçinde ve yurtdışında tanıtılmasını sağlamak ve bu hususlarda ilgili kuruluşlarla işbirliği yapmak', 'Milli varlıklarımızı yurtiçinde ve yurtdışında tanıtmak amacıyla yarışmalar, sergiler, konserler düzenlemek mükâfat vermek' gibi işler genel müdürlüğün görevleri arasında sayılırken yeni teşkilat yasasında bunlar çıkarılmış, daha önce genel müdürlüğe ait olan 'Güzel sanatlar alanında ilmi araştırma, inceleme ve yayınlar yapmak, arşiv kurmak, geliştirmek' ve faydalanılmasını sağlamak' görevi Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğüne verilmiş, yeni yasayla 'Milli kültürümüzün yazılı belgelerini, fikir, sanat ve edebi eserler ile turizm ve tanıtım amaçlı yayınlar hazırlatarak yayımlamak ve yayımlatmak' göreviyle de Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü görevlendirilmiştir.

Aslında genel müdürlüğün görev alanına girmesi gereken bu tür görevlerin çoğunun, yeni tanımlandıkları birimlerde bu görevler için yeterli ödenek, teknik bilgi ve donanım, gerekli malzeme ve materyal, yetişmiş eleman bulunmaması gibi nedenlerle gerektiği gibi yerine getirilmesinde sıkıntılar ve sorunlar yaşanmaktadır. Örneğin, kültür ve sanat alanında yayın hazırlamak ve basmak yeni teşkilat yasasıyla artık Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğüne verildiği için, geçen yıl yapılan teftiş sırasında genel müdürlüğümüzce bu tür işlerin hala genel müdürlüğümüzce

yapılmaya devam edilmesi eleştirilmiş ve çok uzun yıllardan beri genel müdürlüğümüzce hazırlanıp bastırılan ve dağıtılan Atatürk Takvimi dâhil bütün yayın işlerinin yasa gereğince artık adı geçen genel müdürlükçe yapılması teklifi getirilerek, Bakan Onayına bağlanmıştır. Hâlbuki hem bu işler için gerekli ödenekler, hem de bilgi, belge, teknik alt yapı genel müdürlüğümüzdedir. Atatürk Takviminin bu yıl kendileri tarafından hazırlanıp bastırılması gerektiği yazılı olarak iletilindiğinde, Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, bu iş için bütçelerinde ödenek ve genel müdürlüklerinde teknik bilgi, belge doküman bulunmadığını belirtmişlerdir.

Şu andaki yapısıyla Genel Müdürlüğün güzel sanatlarla ilgili faaliyetleri daha çok Fonetik Sanatlar ve Plastik Sanatlar alanlarında yoğunlaşmaktadır.

Genel Müdürlüğün, fonetik sanatlarla ilgili görevlerini merkezde Türk Halk Müziği, Türk Sanat Müziği, Türk Tasavvuf Müziği, Orkestralar ve Çoksesli Müzik ile Sahne Sanatları Şubeleriyle taşrada ise 6 senfoni orkestrası, 11 koro, 5'i amatör 12 topluluk olmak üzere toplam 29 sanat kurumu ve bu sanat kurumlarında görev yapan yaklaşık 1400 kadrolu sanatçısı ile yerine getirmeye çalışmaktadır.

SANAT KURUMLARIMIZIN SORUNLAR!

TÜRK MÜZİK KANUNA ÖNEMLE İHTİYAÇ DUYULMAKTADIR

Ülkemizdeki kültür ve sanat kurumları, örneğin müzik ve sahne sanatları kurumları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, bunların belirli bir düzeye ulaşmış olmalarına karşın, önemli yapısal sorunlar içinde bulundukları görülmektedir.

Sanat kurumlarımız, günün gereksinimlerine yanıt vermekten uzak düşmüş, aşırı merkeziyetçi yapı, kurumlarda çapaklanmaya, kireçlenme ve hantallaşmaya yol açmıştır.

Genel Müdürlüğe bağlı sanat kuruluşlarının en önemli sorunlarının başında, kurumsal bir yapı, kimlik ve kişilik kazandırılmadan, birkaç satırlık bir Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuş olmaları gelmektedir. Genel müdürlükten ayrılarak oluşturulan kurum ve kuruluşlar, genelde kanunla kurularak kurumsal bir yapı ve kimlik kazanmış oldukları halde, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası hariç, genel müdürlüğün bünyesinde oluşturulan hiçbir sanat kurumunun çalışma usul ve esaslarını belirleyen

özel kanunları ve yönetmelikleri yoktur. Bu sanat kurumlarımızın ve buralarda istihdam edilecek personelin görev, yetki ve sorumluluklarının neler olduğunu, bunların çalışma usul ve esaslarını, bu kurumlarda çalışacak sanatçıların ve diğer personelin özelliklerini, nitelik ve niceliklerini belirleyen hemen hemen hiçbir hukuki düzenleme getirilmemiştir. Birçoğunun kuruluş yerlerinin ve türlerinin yanlış seçildiği, mevcut yapıyla buralarda nitelikli hizmet üretilmesinin, beklenen ve arzu edilen yararın sağlanmasının mümkün olmadığı, çoğu siyasal mülahazalarla kurulan bu kurumlarda sanat üretilmesinin mümkün olmadığı, kadro alabilmek için buralarda göreve başlayan sanatçıların en kısa zamanda büyük şehirlere gelmek için çareler aradıkları yönündeki iddialar öteden beri dillendirilmektedir.

Bazı sanat kurumlarımızın, kuruldukları yerlerde ilgi ve rağbet görmediği, yerel halkla iyi bir etkileşim, iletişim ve diyalog kurulamadığı, çok sınırlı sayıda izleyiciye hitap edilebildiği, çok zaman boş salonlarda konser verilmek zorunda kalındığı bilinmektedir.

Sanat kurumlarımız için norm kadro belirlenmemiştir. Dolayısıyla bir sanat kurumunda hangi nitelikte, ne tür personelden kaç kişinin istihdam edileceği net olarak belli değildir. Sanatçılar genel olarak sanatçı unvanı ile istihdam edilmekte, aralarında hiçbir ayırım, kalite ve standart farkı gözetilmemektedir.

YAPISAL SORUNLARA ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Türk Müzik Konseyi Oluşturulabilir.

Dünyada ve ülkemizde bilim, teknoloji ve iletişim alanındaki baş döndürücü gelişmeler, yeni bin yılın bir bilgi çağı olması, müzik ve sahne sanatları kurumlarımızda daha fazla zaman ve kaynak israf etmeden hızlı bir yeniden yapılanmayı zorunlu kılmakta, hatta dayatmaktadır.

Müzik ve sanat kurumlarımızın yıllardan beri çözüm bekleyen bu sorunlarına çözüm getirilmesi, sağlıklı bir yapı oluşturulabilmesi için değişik görüşler, modeller ve kurumsal yapılar önerilmektedir. örneğin, müzik alanındaki sorunların çözümü için, Almanya'daki modele benzer bir model ülkemizde de geliştirilebilir,. hem Türkiye genelinde, hem de bölgesel düzeyde bir mesleki örgütlenmeye gidilerek, özerk statüde bir Türk Müzik Konseyi oluşturulabilir. Almanya'da bu görev, "Alman Müzik Konseyi (Deutsche Musik)" adlı bir örgüt tarafından yerine getirilmektedir. Bu örgütün 15 milyon dolayında üyesi bulunmaktadır.

Alanlarının önde gelen uzmanlarından demokratik katılım ile oluşturulacak böyle bir konsey, ülkemizin müzik yaşamını A'dan Z'ye yeniden örgütleyerek, onların daha rasyonel ve ülkemizin sanatsal kalkınmasını hedef alan bir eşgüdüm içinde çalışmasını sağlayabilir. Bir tür üst meslek örgütü olacak böyle bir konsey, özerk bir kuruluş olarak ülkemizin müzik kurumlarından, müzik ve sanat yaşamından birinci derece sorumlu ve etkili olmalıdır. Kültür ve sanata zararlı olabilecek politik müdahale ve kişisel tercihleri önlemenin yolu da yine böyle akılcı ve demokratik örgütlenme modelinden geçmektedir. Konsey, bölge müzik ve sanat konseyleriyle yurt düzeyinde örgütlenmeli, ayrıca dünyadaki benzer örgütlerle de işbirliğine giderek uluslararası müzik ve sanat ilişkilerini güçlendirmelidir. Sanat kurumlarımızın yöneticileri de bu konseyler tarafından belirlenmeli ve mesleki yönden denetlenebilmelidir. Sanatçıların sınavları, seçimleri, değerlendirmeleri de Türk Müzik Konseyi veya ona bağlı bölge müzik konseylerince yürütmelidir. Kurum yöneticileri, bu kuruluşa karşı mesleki yönden sorumlu olmalıdır.

Yeni sanat kurumlarının oluşturulması, kadrolaşma, yükselme ve ödüllendirme, verimliliğin eşgüdümün denetlenmesi, yarışmalar düzenlenmesi ve müzik ve sanat yaşamımıza ilişkin benzer tüm kararlar, söz konusu konsey ve bölge konseyleri tarafından alınmalıdır. Sınavlara standart ve güvenilirlik getirilmelidir.

Bütün yasal düzenlemelerin dayandığı temel kavram, toplumun iyiliğidir, kamu yararadır. Sanat yönetiminde de kamu yararı, en yeteneklilerin, en uygun yerlere gelip daha nitelikli ve daha çok sanat ürünü üretmesidir. Kültür ve sanat alanında ülkemizdeki mevcut durum da göz önünde bulundurularak, sanatsal rekabeti, üretkenliği en üst düzeye çıkarabilecek, niteliksizliğin, üretimsizliğin, verimsizliğin önüne set çekebilecek, en uygun kurumsal yapılar oluşturulmalıdır.

Yeniden yapılanma kuşkusuz belli bir süreç içinde, belli bir zaman dilimine yayılarak, adım adım ve mümkün olabilecek en geniş mutabakatla gerçekleştirilmeli, sanatçıların kazanılmış özlük haklarına da saygı gösterilmelidir.

İSTİHDAM SORUNLARI

TRT sanatçıları ile Bakanlık Sanatçıları Arasındaki Ücret Eşitsizliği Düzeltilmelidir.

Bir sanat kurumunun ve sanatçıların daha yaratıcı olmalarını sağlayacak ortamın sağlanmasında, istihdam yönteminin ve politikalarının çok önemli rolü vardır

Sanat kurumlarımızın personel çalıştırma sistemi liyakat esaslı olmalıdır. Bu kurumlara tanınan kadrolar içinde adil, eşit, kayırmalardan uzak, demokratik bir seçme ve ayırma sistemiyle kurumların sözleşmeli personel istihdam etmeleriyle sağlanmalıdır.

Sanatçıların kurumlara atanmaları, yapılacak seçme sınavlarıyla, seçilenlerin niteliklerine uygun ve mutlaka belli bir zamanla sınırlı olmalı, bu zaman içinde alınan sonuç, verimlilik, disiplin vb. faktörler göz önünde bulundurularak sözleşmeler yenilenmeli veya feshedilmelidir. Bir an önce performans başına ödeme yapılan yeni bir sisteme geçilmesi şarttır. Sözleşmelerin, yeterli performansı gösteremeyen, verimli ve disiplinli çalışmayan sanatçıların işlerinden uzaklaştırılabilmelerine imkân verecek şekilde yapılması gerekmektedir. Konserlerdeki performansı olumsuz etkileyen ikinci işlere imkân vermeyecek, yoğun bir çalışma programı uygulanmalı, böylece orkestra, koro ve topluluklarda çalışan sanatçıların ikinci işler yapıp orkestrayı olumsuz yönde etkilemelerinin önü alınmalıdır.

Sanatçılarımızın özlük haklarıyla ilgili en önemli sorun, benzer kuruluş olan TRT sanatçılarıyla bakanlığımız sanatçıları arasındaki ücret eşitsizliğidir.

TRT sanatçıları, hem çalışırken, hem de emekliliklerinde bakanlığımız sanatçılarından daha yüksek ücretler almaktadırlar. TRT sanatçılarının ek göstergeleri 6400 iken, bakanlığımız sanatçılarının ek göstergeleri 4200'dür. Bakanlığımız sanatçılarından çoğunun hak etmiş olmalarına, yaşlanma nedeniyle performanslarının düşmesine, kendileri de arzu etmelerine rağmen emekliye ayrılmakta isteksiz davranmalarının nedenleri arasında, emekli oldukları takdirde maaşlarının daha da düşecek olması da yatmaktadır. Özellikle yaşlanmış ve verimsiz duruma gelmiş sanatçıların emekliliğe özendirilmeleri açısından da özlük haklarının düzeltilmesi yararlı olacaktır.

YÖNETİM DENETİM VE VERİMSİZLİK SORUNLARI

Kültür ve sanat alanında etkinlik gösteren sanat kurumlarımızdaki genel bir verimsizliğin ve dağınıklığın söz konusu olduğu öteden beri değişik çevrelerce öne sürülmektedir. Bunun başlıca temel nedenleri arasında:

- 1.Yanlış örgütlenme,
- 2.Eşgüdüm noksanlığı,
- 3.Denetimsizlik, özellikle mesleki denetimsizlik, 4.Yarışma ve rekabet ortamının bulunmayışı,
- 5.Bilimsel eleştiri eksikliği sayılmaktadır.

Ülkemizde uygulanan bugünkü sistemin sanatsal rekabet ve üretkenliği sağlamadığı, aksine niteliksizliği, üretimsizliği, verimsizliği teşvik ettiği, yeniliklerin önünü açmadığı, aksine tıkanıklıklara, yeniliklerin önünün kapanmasına neden olduğu, yetenekliyle yeteneksizi, verimliyle verimsizi aynı kefeye koyduğu, neredeyse herkesin hemfikir olduğu bir konudur. Ancak yeni sistemin nasıl olması gerektiği, içinde bulunulan bu durumdan kazanılmış haklar zedelenmeden nasıl çıkılabileceği, yeni sistemin nasıl kurulup nasıl uygulanacağı konusunda tam bir fikir birliği oluşmamıştır.

Farklı görüş ve öneriler bulunsa da, gelişmiş ülkelerde, kültür-sanat alanında ve sahne sanatlarında çok uzun yıllardan beri uygulanan ve denenerek geçerliliği kabul edilmiş bulunan sanat yönetimi ile idari yönetimin birbirinden ayrılmasının gerekli olduğu düşüncesinde hemen herkes birleşmektedir.

Bu sistemde, idari işlerle ilgili yönetim, batıdaki Administration ya da Management kavramını, vizyon ve sanat politikalarını da içine alan sanatsal yönetim ise batıdaki Artistik Direction kavramını ifade etmektedir. Gelişmiş ülkelerde bu iki alan birbirinden ayrı olmakla beraber, birbirleriyle son derece sıkı bir işbirliği ve yoğun bir ilişki içerisinde çalışırlar. Bunlar birbirini yavaşlatıcı ve engelleyici değil, aksine birbirini destekleyici ve besleyici bir işleyiş içinde yürürler. Bizde de benzer bir sistem uygulanmakla beraber idari yönetimle sanatsal yönetimin sınırları tam olarak belli olmadığından uygulamada sorunlarla karşılaşılmaktadır.

Kültür ve sanat yönetimi konusunda günümüz dünyasında pek çok üniversitede bölümler kurulmuş, yüksek düzeyde eğitim de verilmektedir. Bizim kültür ve sanat kurumlarımız için de nitelikli kültür ve sanat yöneticileri yetiştirilmesi ve istihdamı yolunda gereken tedbirler alınmalı, yeterli sayıda kişinin yurt içinde ve yurt dışında bu alanda eğitim almaları sağlanmalı, hâlihazırda bu görevleri yürütmekte olan personel de hizmet içi eğitim programları, kısa ve uzun dönemli kurslarla eğitilmelidirler.

Bugünkü verimsiz sistemin en önemli nedenlerinden birisi de mesleki denetim eksikliğidir. Unutulmamalıdır ki denetim olmadan kaliteye ve çağdaş seviyeye ulaşmak hayal bile edilemez. Sanat kurumlarımızın sanatsal yeterliklerini, performanslarını, düzeylerini ölçüp değerlendirebilecek ne herhangi bir kurum veya kuruluş, ne de belirlenmiş objektif kriterler vardır. Bir sanat kurumunun ayda veya yılda kaç konser vermesi, kaç turneye çıkması, ne tür çalışmalarda bulunması, hafta kaç gün kaç saat prova yapması gerektiği gibi en basit çalışma usulleri, repertuarlarının niteliği, performans kriterleri bile objektif olarak belirlenmiş değildir.

Bir orkestra kendisini güçlü bir kadro, iyi bir repertuar, üstün nitelikli yıldız bir şef ve her şeyiyle sanat icrasına uygun gerçek bir konser salonu ile kanıtlar. Ama maalesef ülkemizde gerçek bir konser salonu yok denebilecek kadar azdır. Bu eksiklikler bir an önce giderilmelidir.

Çok Sesli Müzik Kurumlarının yeniden yapılanmasında özerklik, katılımcılık ve yerinden yönetim vazgeçilmez ilkeler olmalıdır. Her kurumun kendi sanat yönetimini demokratik yollarla kendisinin belirlemesi esas olmalıdır. Sanat yönetimi o kurumun temsilcisi olmalı, kurumu temsil etmelidir.

Merkezde de bütün önemli etkinlik ve faaliyetleri, büyük organizasyonları, yurt ve dünya çapındaki sergileri ve büyük projeleri planlayıp programlayacak, tanıtıp pazarlayacak, bu konularda sanat kurumları ile Bakanlık dışındaki kurum ve mercilerle de gerekli işbirliği ve koordinasyonu sağlayacak, her türlü imkân ve yetkilerle donatılmış bir Organizasyon, Koordinasyon ve Halkla ilişkiler Departmanı oluşturulması yerinde olacaktır.

Sonuç olarak, Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün müzik inkılaplarının temel ilkeleri dün olduğu gibi bugün de rehberimiz olmalıdır.

1. Evrensel, çağdaş ve çok sesli müzik anlayışına yönelmek.
2. Türk Ulusunun derin ve engin müzik kaynaklarını, özellikle Anadolu folklor hazinesini uygar ve ileri müzik yaratımları ve biçimleri ile geliştirmek.
3. Geleneksel ve Klasik Türk Müziğimizin değişmez değerlerini korurken, kötüleşen eskidikçe ve piyasaya sürdükçe yozlaşan örneklerini tutucu davranışlarla devam ettirmemek.

4. Ulusal anlamda Türk Müziğine çokseslilik armonizasyon tüm müzik bilimi ve gerekli eğitimden geçmiş yorum gücüyle ulaşmak.

5. Müzikte evrensel çağdaş ve uygar kurallar ve biçimleri uygularken ne doğu nede batı özenticiliğine düşmeden özgün ve yeni beste yaratılarına yönelmek.

6. Müzik dilinde ve sanatsal seviyede yeri olmayan, uyduruk türler ve değersiz yoz ve ucuz örneklerle paydos demek.

“Bilim ve sanat bir kuşun iki kanadı gibidir. Bu iki kanadı kullanan toplumlar uçar ve özgür olurlar. Uçamayanlar ise tavuk olur. Tavuk toplum önüne atılan bir avuç yemi gagalarken, arkadan yumurtalarının alındığının farkında bile olmaz” Charles Darwin.

KAYNAKÇA

Bayındır, Uluskan S. (2010), Atatürk’ün Sosyal Kültürel Politikaları, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.

Çağıl O. M. (1945), Jhering’in Hukuk Nazariyesinin Temel Fikirleri, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: 11 Sayı: 3-4, 225 - 251.

Evcin, E. (2011), Atatürk’ün Güzel Sanatlara ve Sanatçılara Bakışı, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi S 47, Bahar 2011, s. 521-555.

Naisbitt, J., A. Patricia (1990). Megatrends 2000, William Morrow & Co, New York City Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 4848 Sayılı Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun 1309 Sayılı Devlet Opera ve Balesi Personeli Hakkındaki Kanun ve Yönetmeliği 5441 Sayılı Devlet Tiyatroları Personeli Hakkındaki Kanun ve Yönetmeliği 6940 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası Kuruluşu Hakkındaki Kanun ve Yönetmeliği 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu Kültür ve Turizm Bakanlığı Devlet Koroları ve Toplulukları Yönetmeliği Kültür ve Turizm Bakanlığı Orkestra Koro ve Topluluk Hizmet Sözleşmesi bordomavi.net(<https://forum.bordomavi.net/showthread.php/5558-D%C3%BCnyan%C4%B1n-en-zeki-insan%C4%B1-T%C3%BCrkiye-deokumak-istesem-%C3%96SS-yi-kazanamam!!!?p=597081&viewfull=1>)